

СЕКЦІЯ 3 МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЧЕРЕЗ ТЕРИТОРІАЛЬНЕ УПРАВЛІННЯ

INNOVATIVE APPROACHES TO REGIONAL DEVELOPMENT THROUGH TERRITORIAL GOVERNANCE

Стаття присвячена дослідженню інноваційних підходів до регіонального розвитку через територіальне управління в Сумській області. Автори проводять аналіз літературних джерел та досліджують теоретичні аспекти інновацій, зокрема їхню роль у системі розвитку територіальних громад. Метою статті є розкриття та аналіз теоретичних аспектів інноваційного розвитку регіонів з акцентом на роль територіального управління, стратегічного планування, партнерських відносин та вимірювання інновацій. Це дозволить виявити ключові фактори та розробити рекомендації для сталого й ефективного розвитку регіонів. Додаткові цілі включають дослідження внеску регіонального управління у забезпечення сталого розвитку та визначення невирішених проблем, які потребують подальшого вивчення в цьому напрямі. Зазначається, що децентралізація відіграла ключову роль у зміні системи управління територіями в Україні, сприяючи поліпшенню надання послуг, розвитку інфраструктури та залученню інвестицій. Висвітлено значущі аспекти децентралізації, такі як фінансова децентралізація та розширення повноважень місцевих органів влади. Автори розглядають інноваційні підходи до розвитку різних сфер, включаючи сільське господарство, освіту та інфраструктуру. В статті пропонуються рекомендації щодо створення Інноваційного Центру, розвитку IT-інфраструктури, підтримки інновацій у сільському господарстві та інших напрямках. Розглянуті аспекти, такі як технологічні зміни, створення нових продуктів, розвиток бізнес-моделей та інфраструктури, надали обґрунтування для формулювання конкретних цілей дослідження. SMART-підхід до розвитку територіальних громад був визначений як ефективний інструмент, спрямований на досягнення конкретних та вимірюваних результатів, які є досяжними та реалістичними за визначений час. Запропоновані рекомендації сприятимуть впровадженню інноваційних підходів та покращенню розвитку територій. Загалом, дослідження наголошує на важливості інновацій у вирішенні сучасних викликів та підтримці сталого розвитку місцевих громад.

Ключові слова: інновації, регіональний розвиток, територіальне управління, сільське

господарство, сталий розвиток, децентралізація.

The article studies innovative approaches to regional development through territorial management in the Sumy region. The authors conduct an analysis of literary sources and investigate the theoretical aspects of innovations, in particular their role in the development system of territorial communities. The purpose of the article is to reveal and analyze the theoretical aspects of the innovative development of regions with an emphasis on the role of territorial management, strategic planning, partnership relations, and measurement of innovations. This will allow for the identification of key factors and the development of recommendations for sustainable and efficient regional development. Additional objectives include researching the contribution of regional governance to sustainable development and identifying unsolved issues that require further study in this direction. It is noted that decentralization played a key role in changing the territorial management system in Ukraine, contributing to the improvement of service provision, infrastructure development, and investment attraction. Significant aspects of decentralization, such as financial decentralization and empowerment of local authorities, are highlighted. The authors consider innovative approaches to developing various fields, including agriculture, education, and infrastructure. The article offers recommendations for the creation of an Innovation Center, the development of IT infrastructure, and support for innovations in agriculture and other areas. Aspects considered, such as technological changes, the creation of new products, and the development of business models and infrastructure, provided the rationale for formulating specific research objectives. The SMART approach to developing territorial communities was defined as an effective tool aimed at achieving specific and measurable results that are achievable and realistic within a specified time. The proposed recommendations will contribute to the implementation of innovative approaches and improve the development of territories. In general, the study emphasizes the importance of innovation in solving modern challenges and supporting the sustainable development of local communities.

Key words: innovations, regional development, territorial governance, agriculture, sustainable development, decentralization.

УДК 332.166.2
DOI <https://doi.org/10.32782/pma2663-5240-2024.42.15>

Бричко А.М.

к. екон. наук,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
Сумський національний аграрний
університет

Харченко Т.О.

д. наук з держ. упр.,
доцент кафедри публічного управління
та адміністрування
Сумський національний аграрний
університет

Постановка проблеми у загальному вигляді. Регіональний розвиток є ключовим аспектом сталого економічного та соціокультурного прогресу. У контексті постійних змін

у світі та швидкого технологічного розвитку, інноваційні підходи до регіонального управління стають визначальними факторами, які сприяють створенню конкурентоспроможних

та стійких територій. Територіальне управління, в якості стратегічної арени, визначає ефективність впровадження інновацій в регіональному контексті. Це означає взаємодію громад, бізнес-структур, та владних органів для створення сприятливого середовища для інновацій, що в свою чергу сприяє економічному зростанню та поліпшенню якості життя населення.

Стаття присвячена аналізу інноваційних підходів до регіонального розвитку через призму територіального управління. Ознайомлення з питаннями ключових аспектів стратегічного планування, управління знаннями, партнерства між різними суб'єктами, роллю регіонального управління та інших важливих факторів, які визначають успішний інноваційний розвиток регіонів відкриють нові можливості для розуміння та вдосконалення інструментів, які можуть використовуватися для досягнення сталих та інноваційно налаштованих регіональних екосистем. Дослідження інноваційних підходів до регіонального розвитку через територіальне управління є вельми актуальним і важливим у сучасному контексті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз тенденцій та підходів, які вказують на зростаючий інтерес дослідників до проблеми інноваційного регіонального розвитку через територіальне управління. Дослідники звертають увагу на важливість взаємодії між галузями знань та їхнім впливом на інноваційний розвиток регіонів. Кілька провідних дослідників та їхніх внесків у цю область включають: М. Портер [1], вивчає регіональні конкурентні переваги та роль інновацій у створенні життєздатних економічних кластерів; А. Унсега [2], досліджує роль соціальних інновацій у регіональному розвитку та сталому суспільстві; Г. Шумпетер [3], Ц. Сінью [9], а також українських вчених, зокрема О. Підвальна [4], Н. Ніронович [5], О. Собко [6], І. Єпіфанова [7], В. Неймет [8] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. У ході аналізу інноваційних підходів до регіонального розвитку через територіальне управління виявлено кілька аспектів, які залишаються невирішеними. Головними з них є: дослідження ефективності інновацій, що впроваджуються в реальні практики та які чинники перешкоджають цьому процесу; роль та участь громади в інноваційних ініціативах та забезпеченні сталості цих змін у часі; аналіз конкретних соціально-економічних вигод, що випливають з інновацій у територіальних громадах, і визначення їхнього впливу. Остаточо, вирішення цих аспектів допоможе у глибшому розумінні проблем інноваційного розвитку територіаль-

них громад та виявленні шляхів їх подальшого вдосконалення.

Метою статті полягають у розкритті та аналізі теоретичних аспектів інноваційного розвитку регіонів, зосереджуючись на ролі територіального управління, стратегічного планування, партнерств і вимірювання інновацій, з метою ідентифікації ключових факторів та рекомендацій для сталого та ефективного регіонального розвитку. Подальші цілі включають вивчення ролі регіонального управління в сталому розвитку та ідентифікацію нерозв'язаних проблем для спрямування подальших досліджень у цій області.

Виклад основного матеріалу. Інноваційність у системі розвитку територіальних громад виявляється в інтеграції новаторських ідей, технологій, підходів і методів для вирішення соціально-економічних проблем та покращення якості життя мешканців певної територіальної громади. Основні ознаки інноваційності в цій системі охоплюють:

1) Технологічні зміни: впровадження нових технологій у виробництво, освіту, медицину і інші сфери, що покращують якість послуг і продукції, роблять їх більш доступними та ефективними.

2) Створення нових продуктів і послуг: розроблення нових продуктів чи послуг, що відповідають потребам споживачів і створюють нові ринки.

3) Розроблення нових бізнес-моделей: ефективно використання ресурсів та створення нових можливостей для розвитку господарства.

4) Залучення та розвиток людських ресурсів: навчання та розвиток кадрів, створення умов для креативності та підтримки інноваційних ідей серед мешканців.

5) Поліпшення інфраструктури: розвиток транспортної, комунікаційної, енергетичної та інших видів інфраструктури для підтримки інноваційних проєктів і забезпечення їхньої життєздатності.

6) Збільшення конкурентоспроможності: інновації допомагають територіальним громадам змагатися на ринках, залучати інвестиції, талановитих фахівців і розвивати себе у конкурентному середовищі.

7) Упровадження управлінських інновацій: нові методи управління територіальними ресурсами та послугами, спрямовані на підвищення ефективності та реагування на зміни у суспільстві.

Інноваційність у територіальних громадах грає ключову роль у їхньому розвитку, сприяючи створенню стійкого та конкурентоспроможного соціально-економічного середовища.

Децентралізація, яка розпочалася в Україні у 2014 році, внесла суттєві зміни в систему управління територіями. Ця реформа ставила за мету поліпшення надання послуг громадянам, розвиток інфраструктури, залучення інвестицій та створення сприятливих умов для економічного зростання. Фінансова децентралізація стала ключовим аспектом цієї реформи, перехід від управління центральним урядом значної частини доходів до того, що більшість податків і доходів залишається на місцях.

Розширення повноважень місцевих органів влади є ще однією важливою частиною реформи. Місцеві ради отримали більше можливостей у сферах економічного розвитку, соціального захисту, охорони здоров'я, освіти та культури. Це сприяє більш ефективному вирішенню питань на місцевому рівні та підвищенню відповідальності перед громадянами.

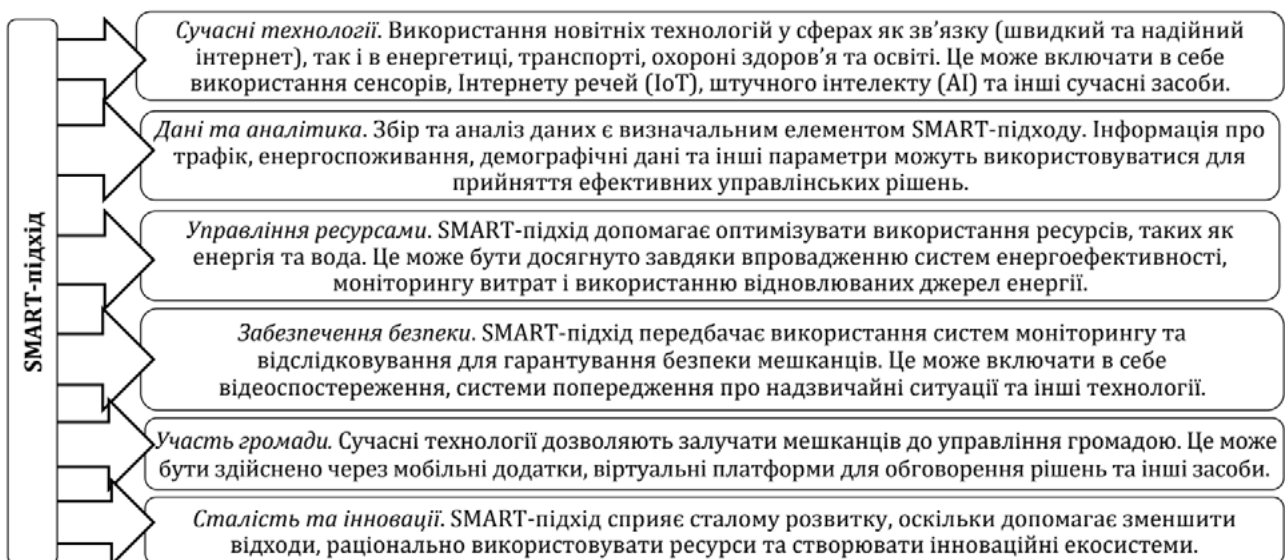
Реформа також передбачила злагоджену роботу місцевих і центральних владних структур, сприяючи ефективнішій координації та співпраці у розв'язанні складних питань, таких як інфраструктурний розвиток, екологічна безпека та інші важливі аспекти місцевого розвитку.

У результаті цих реформ громадяни отримали більше можливостей для впливу на розвиток своїх територій, а місцеві громади стали справжніми центрами розвитку та влади. Це сприяло сталому економічному зростанню і поліпшенню якості життя в усій країні. Україна продовжує впроваджувати обширні реформи децентралізації, спрямовані на зміцнення місцевого самоврядування та підвищення рівня влади та відповідальності місцевих громад.

Інноваційним підходом до розвитку територіальних громад стає SMART-підхід (інтелектуальний підхід), який використовує інноваційні технології та аналітику даних для покращення якості життя мешканців, оптимізації використання ресурсів і забезпечення сталого розвитку. SMART-підхід спрямований на сталість розвитку, сприяючи ефективному використанню ресурсів та створенню інноваційних екосистем. Цей підхід сприяє ефективному управлінню та покращенню якості життя мешканців територіальних громад, роблячи їх більш стійкими, конкурентоспроможними та придатними для життя.

Розвиток територіальних громад у Сумській області відіграє ключову роль у створенні високоякісного життя для мешканців та підвищенні конкурентоспроможності регіону загалом. Стратегічні можливості включають використання природних ресурсів та сільського господарства для сталого джерела доходів і збільшення економічної активності населення.

Розвиток освіти та науки також є стратегічною можливістю для підвищення кваліфікації населення та забезпечення інноваційного росту в регіоні. Створення сприятливого середовища для підприємництва та підтримка малих і середніх підприємств можуть сприяти створенню нових робочих місць і збільшенню інвестицій у регіон. Здоров'я та соціальний захист також є важливими напрямками розвитку, забезпеченням якісної медичної допомоги, розвитком інфраструктури в галузі охорони здоров'я та соціальної підтримки, що може поліпшити якість життя мешканців і зробити регіон привабливішим для нових жителів (рис. 1).

Рис. 1. Основні аспекти SMART-підходу до розвитку територіальних громад

Джерело: систематизовано автором на основі [7]

SMART-підхід до розвитку територіальних громад Сумської області може включати ряд інноваційних стратегій та заходів, орієнтованих на конкретні та досяжні цілі. Важливо, щоб ці цілі були конкретними, вимірюваними, досяжними, реалістичними та визначеними за часом (з принципами SMART). Ось можливий SMART-підхід до розвитку територіальних громад Сумської області: сприяння соціальному розвитку, розвитку інфраструктури, стимулювання економічного росту, модернізація IT-інфраструктури, туристичний розвиток. Цей SMART-підхід може допомогти визначити конкретні, вимірювані кроки для досягнення стратегічних цілей розвитку територіальних громад Сумської області.

Після аналізу різноманітних аспектів інноваційного розвитку можна визначити, що впровадження новаторських методів і технологій є ключовим чинником у вирішенні соціально-економічних та культурних викликів, з якими стикаються територіальні громади. Важливим висновком є те, що інновації можуть виступати каталізатором економічного зростання регіону. Шляхом впровадження сучасних технологій у різні галузі, такі як освіта, медицина, сільське господарство і туризм, територіальні громади можуть поліпшити якість життя своїх мешканців і забезпечити сталий економічний розвиток.

У контексті реформ та перебудови, країни-донори активно допомагають місцевим владам у впровадженні нових форматів управління, інфраструктурного розвитку та інноваційних підходів, спираючись на європейські практики. Зокрема, інструменти кластероутворення виявляються ефективними для забезпечення сталого розвитку території, раціонального використання ресурсів та створення сприятливого бізнес-середовища.

З урахуванням світової практики стає очевидним, що без належного врахування значення знань та освіти неможливе підвищення продуктивності праці, впровадження новітніх технологій та ефективне використання ресурсів. Важливим передумовою для сталого соціально-економічного розвитку об'єднаних територіальних громад є реалізація нормативних актів, спрямованих на вдосконалення управлінських рішень у сфері освіти, забезпечення соціального захисту та охорони здоров'я працівників освітньої галузі.

Загальні підходи, які можуть бути застосовані в контексті регіонального розвитку через територіальне управління.

1. Створення Інноваційного Центру: Формування спеціалізованого центру, який

би об'єднав представників громад, бізнесу та науки. Цей центр може стати платформою для обміну ідеями, розробки новаторських проектів і співпраці між різними секторами.

2. Підтримка IT-індустрії: Створення сприятливого клімату для розвитку інформаційних технологій. Інвестиції у IT-інфраструктуру, підтримка стартапів і розвиток цифрових технологій можуть сприяти ефективному розвитку області.

3. Розвиток освіти та науки: Залучення висококваліфікованих кадрів та створення умов для наукового дослідження. Співпраця з університетами та дослідницькими інститутами може сприяти інноваційному розвитку.

4. Стимулювання малих і середніх підприємств (МСП): Надання фінансової підтримки та сприяння розвитку підприємництва в регіоні. Ініціативи, спрямовані на підтримку МСП, можуть стимулювати інновації та розвиток бізнесу.

5. Екологічна ініціатива: Розвиток екологічних технологій та зелених проектів. Впровадження екологічних інновацій може не лише покращити якість довкілля, але й створити нові можливості для бізнесу та розвитку території.

Ці підходи можуть слугувати основою для створення інноваційного середовища в Сумській області через територіальне управління. Залежно від конкретних потреб та особливостей області, можуть бути розроблені індивідуальні стратегії та програми розвитку.

Висновки. Таким чином, проведене дослідження інноваційних підходів до регіонального розвитку через територіальне управління виявило велику актуальність цієї теми в сучасних умовах. Акцент був зроблений на важливості інноваційних підходів для сталого розвитку та підвищення конкурентоспроможності регіонів. Розглянуті аспекти, такі як технологічні зміни, створення нових продуктів, розвиток бізнес-моделей та інфраструктури, надали обґрунтування для формування конкретних цілей дослідження. SMART-підхід до розвитку територіальних громад був визначений як ефективний інструмент, спрямований на досягнення конкретних та вимірюваних результатів, які є досяжними та реалістичними за визначений час. Запропоновані рекомендації сприятимуть впровадженню інноваційних підходів та покращенню розвитку територій. Загалом, дослідження наголошує на важливості інновацій у вирішенні сучасних викликів та підтримці сталого розвитку місцевих громад.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Портер М. Кластери та нова економіка конкуренції. Київ, 1998.
2. Unceta A., Castro-Spila J., & García Fronti J. The Three Governances in Social Innovation. *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 2017. P. 1–15. DOI:10.1080/13511610.2017.1279537.
3. Шумпетер Й. А. Теорія економічного розвитку: Дослідження прибутків, капіталу, кредиту, відсотка та економічного циклу / пер. з англ. В. Старка. Київ : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.». 2011. С. 22-23.
4. Підвальна О. Г. Формування механізму управління інноваційною діяльністю компаній індустрії туризму в регіоні. *Підприємництво та інновації*, 10. 2019. С. 107–113.
5. Ниринович Н. І. Теоретичні аспекти інновацій. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку*. 2001. С. 385–390.
6. Харів П. С., Собко О. М. Активізація інноваційної діяльності промислових підприємств регіону: монографія. Тернопіль : Економічна думка. 2003. С. 15–59.
7. Єпіфанова І. Ю. Інноваційна діяльність підприємств як фактор економічного розвитку. *Вісник Хмельницького нац. у-ту. Економічні науки*, 6, Т. 1. 2011. С. 191–194.
8. Неймет В. В., Михальчинець Н. О. Інноваційні підходи до розвитку територіальних громад Закарпатської області. *Український журнал прикладної економіки та техніки*, 8(3). 2023. С. 246–250.
9. Cui X., Brychko A. Innovation management of the enterprise in the context of sustainable development. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*, 5(52). 2023. P. 208–221. DOI: 10.55643/fcaptp.5.52.2023.4147.